

**Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
кафедра політології та філософії**

**Дипломна робота
магістра**

**з теми: «Державна політика України в сфері
інформаційної безпеки»**

Виконала:

студентка II курсу Магістратури
спеціальності 052 Політологія
денної форми навчання

Івончик Анна

Керівник:

Кобильник В. В., кандидат політичних
наук, доцент кафедри політології та
філософії

Рецензент:

Боровець І. І., кандидат історичних наук,
доцент кафедри всесвітньої історії

Кам'янець-Подільський – 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I: Теоретико-правові основи дослідження інформаційної політики.....	8
1.1. Методологічні засади аналізу формування сучасного інформаційного суспільства в умовах глобалізації.....	8
1.2. Політико-правові аспекти аналізу інформаційної безпеки.....	21
Висновки до розділу I	26
РОЗДІЛ II: Сфера інформаційної безпеки: світові та вітчизняні практики.....	28
2.1. Закордонний досвід розробки та впровадження заходів інформаційної безпеки з боку держави.....	28
2.2. Модернізація єдиної державної політики у сфері інформаційної безпеки: світовий та вітчизняний досвід.....	38
2.3. Світовий досвід державного реагування на сучасні виклики та загрози в інформаційній безпеці.....	54
Висновки до розділу II.....	59
РОЗДІЛ III: Особливості функціонування системи інформаційної безпеки в Україні.....	60
3.1. Сучасні тенденції розвитку державної політики в сфері інформаційної безпеки.....	60
3.2. Шляхи оптимізації системи державної політики в сфері забезпечення інформаційної безпеки	72
Висновки до розділу III.....	82
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	87

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі інформаційний обмін досяг найвищого рівня інтенсифікації, а обсяг одержуваної інформації, такої, що зберігається, переробляється і передається, на даному етапі розвитку людства знаходиться вже у своєму максимумі. Найбільш розвинені країни світу вступають в якісно новий етап цивілізаційного розвитку – інформаційне суспільство. При цьому кожна держава неминуче має враховувати, що не існує універсальних способів для переходу в інформаційне суспільство, для кожної з них існує «свій» самобутній і конкретний спосіб.

Багато країн у своєму розвитку цілком закономірно йдуть до інформаційного суспільства, і перешкоди, з якими вони стикаються на цьому шляху, вимагають наукового осмислення й ретельного аналізу. У свою чергу, вдосконалення інформаційно-комунікаційних технологій призвело до виникнення глобального інформаційного простору, і всі країни мають інтегруватися в цей процес. Останній носить об'єктивний характер, однак при цьому існують серйозні відмінності у підходах. Так, Західна Європа і США підійшли до нього більш підготовленими й відповідно знаходяться найближче до побудови цілісного інформаційного суспільства. Глобальна інформатизація суспільства стає своєрідним базисом усього державного, соціально-політичного, економічного і науково-технічного розвитку.

Інформаційна політика, її розробка та реалізація глобально й перманентно виходять сьогодні на передній план всієї державної політики, оскільки від грамотно розробленої концепції інформаційного забезпечення державної політики та її успішної реалізації багато в чому залежить ефективність роботи всіх державних і громадських структур, і зрештою – їх інформаційна безпека. При цьому, визнаємо, що інформаційна політика виступає найважливішим засобом підтримки публічного діалогу державної влади і громадянського суспільства. Державна влада, на наш погляд, може користуватися довірою громадян тільки в тому випадку, якщо одержувач повідомлення є таким же повноправним учасником комунікації, як і ініціатор повідомлення (в даному

випадку – держава), а державні інформаційні служби відмовляться у своїй діяльності від технологій односпрямованого впливу на суспільну свідомість. Державне управління інформаційними процесами перш за все необхідне в питаннях, які зачіпають національні інтереси. Враховуючи це, не викликає сумніву, що проблема реалізації державної політики в сфері інформаційної безпеки є актуальним та цікавим дослідницьким завданням.

Питання, пов'язані з державною політикою щодо інформаційної безпеки, в тому числі в умовах перехідного суспільства, були предметом дослідження багатьох науковців, проте деякі з них залишилися маловивченими. Зокрема, наразі недостатньо розробленими є специфіка реалізації заходів у забезпеченні інформаційної безпеки в умовах відносно слабо розвиненої системи комунікацій і можливості інститутів громадянського суспільства впливати на інформаційну політику держави.

Значний внесок у розвиток знань у сфері інформаційного суспільства зробили такі вчені, як Д. Белл, А. Берг, З. Бжезинський, Д. Блюменау, Е. Брандман, П. Браун, М. Кастельс, Е. Масуда, Е. Тоффлер, Ф. Уебстер, Г. Хакен, Ю. Харари, К. Шеннон та ін.

Різним аспектам проблеми інформаційного суспільства та забезпечення національної безпеки присвятили свої праці українські автори, серед яких можна виділити А. Барінова, Е. Буравльова, О. Валевську, О. Власюка, В. Голобуцького, В. Горбуліна, А. Гуза, О. Данільяна, Ю. Древаля, Б. Кормич, В. Костюка, О. Кохановського, О. Крюкова, В. Ліпкана, С. Луценка, Є. Макаренко, А. Марущака, П. Маслянка, Й. Масляну, Г. Почепцова, О. Радченко, Я. Романовського, О. Сенченко, В. Степанова, В. Тертічку та ін.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення особливостей реалізації державної політики сучасної України в сфері функціонування системи інформаційної безпеки.

Для реалізації мети дослідження передбачається розв'язання таких **завдань**:

– розкрити сутність інформаційної політики як феномена інформаційного суспільства;

– визначити основні ознаки інформаційного суспільства;

– дослідити політико-правові засади дослідження заходів з інформаційної безпеки з боку держави;

– проаналізувати світові та вітчизняні практики у сфері забезпечення інформаційної безпеки;

– охарактеризувати світовий досвід державного реагування на сучасні виклики та загрози інформаційній безпеці;

– визначити напрями модернізації державної політики України у сфері інформаційної безпеки;

– запропонувати шляхи вдосконалення державної системи інформаційної безпеки;

Об’єктом дослідження виступає інформаційна безпека як складова державної політики України.

Предмет дослідження – особливості реалізації державної політики України в сфері інформаційної безпеки.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й вирішення зумовлених нею завдань, було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів.

Під час проведення дослідження були використані наступні **методи**:

– аналітичний, на підставі якого було виділено складові інформаційної безпеки, досліджено кілька варіантів визначення даного феномена і сформовано визначальний для кваліфікаційної роботи концепт інформаційна безпека;

– системний, методологічна специфіка якого визначається тим, що він орієнтує дослідження на розкриття цілісності об’єкта і механізмів, які її забезпечують, виділення різноманітних типів зв’язків складного об’єкта і зведення їх в єдину теоретичну картину. За допомогою даного методу державну політику в сфері інформаційної безпеки розглянуто як комплексний

процес, виявлені найбільш важливі фактори забезпечення інформаційної безпеки, простежено їх взаємозалежність і взаємозумовленість;

– компаративістський, який дозволив вивчити різні підходи до дослідження феномену інформаційної безпеки, особливості її реалізації з боку держави у сучасному світі;

– історико-логічний, який дав можливість простежити досліджуваний об'єкт у часі, здійснити співвідношення рівнів забезпечення та реалізації державної політики в сфері інформаційної безпеки.

Елемент **наукової новизни** визначається тим, що автором здійснено оригінальне комплексне, системне дослідження сутності інформаційної безпеки як об'єктивного явища сучасної державної політики України, ефективності застосування інституційних механізмів у її реалізації в сучасному українському суспільстві.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані і запропоновані у кваліфікаційній роботі наукові ідеї, методичні підходи, пропозиції та висновки можуть використовуватися для підготовки до написання курсових робіт, статей і повідомлень з політології, відповідних дисциплін політологічного циклу, проведенні і підготовці до лекційних, семінарських і практичних занять, проведення диспутів, відповідних конференцій.

Окремі положення роботи були **апробовані** на II Міжнародній науково-практичній конференції «Залучення патріотично активної молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України» (м. Миколаїв, 4 червня 2020 року), Звітній науковій конференції студентів та магістрантів К-ПНУ імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський, 24 вересня 2020 року).

Результати магістерської роботи були опубліковані у Збірнику тез II Міжнародної науково-практичної конференції 4 червня 2020 р. «Залучення патріотично активної молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України».

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, кожен із яких містить по декілька підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури. Загальний обсяг роботи – 95 сторінок, з них 86 сторінок основного тексту. Список використаних джерел містить 91 позицію.

ВИСНОВКИ

Повна або часткова відмова від національного інформаційного суверенітету, нехтування в будь-якій формі вимогою неухильного дотримання національних інтересів в інформаційній сфері неминуче ведуть до втрати контролю над національним суверенітетом в цілому. Така непорушна істина нашого часу, припинення існування біполярного світу та періоду так званих «гібридних» воєн, політики санкцій, крайньої ідеологізації всієї системи міжнародних відносин, кібертероризму та кіберзлочинності.

Усі ці масштабні соціальні зміни в сфері поширення інформації у кінці ХХ ст. та на початку ХХІ ст. стали предметом наукового аналізу та детермінували появу низки теоретичних концепцій, які пояснювали сутність і спрямованість цих змін. На наш погляд, основні теоретичні підходи, які розглядають соціальні зміни в умовах розвитку інформаційних технологій, логічно об'єднати у такі три групи як: теорія інформаційного суспільства (Д. Белл, Е. Тоффлер, З. Бжезинський, М. Кастельс); посткласична соціальна теорія (Г. Дебор, М. Маклюен, Ж. Бодрійяр); теорія віртуалізації (А. Бюль, А. Крокер, М. Вейнстейн, М. Паетау). Зазначені концепції можна умовно поділити на «оптимістичні», або концепції розвитку (теорія інформаційного суспільства), автори яких вели мову про прогресивний розвиток масової свідомості в умовах інформаційного суспільства, і «песимістичні», або концепції змін (посткласична соціальна теорія і концепція віртуалізації), що акцентували увагу на негативному й руйнуючому впливі інформаційних технологій на свідомість людини і соціальну взаємодію.

Та, незважаючи на відмінності в позиціях учених, які досліджували питання постіндустріального, інформаційного суспільства, можна з упевненістю констатувати, що науково-технічна революція та широке впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій призвели до істотних трансформацій суспільства. При цьому підкреслимо, що не всі трансформації соціуму можна віднести до позитивних. Адже, поширення інформаційно-комунікаційних технологій призвели до низки негативних соціальних ефектів,

серед яких: віртуалізації реальності, послаблення соціальних взаємодій, інформаційна нерівність тощо.

Держава посідає особливе місце як серед суб'єктів державної інформаційної політики, так і серед суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки, оскільки вона володіє унікальними засобами і силами протидії загрозам у даній сфері. Її ефективна державна політика в інформаційній сфері загалом, і, в аспекті інформаційної безпеки, зокрема, багато в чому залежить від правильного вибору пріоритетів організаційно-правового вирішення цих проблем, науково обґрунтованої розробки адекватних моделей і підходів до їх розв'язання. Враховуючи те, що динамізм відносин в інформаційній сфері постійно випереджає розвиток суспільної правосвідомості – це ускладнює процеси створення стабільної правової регламентації. Відставання, недосконалість нормативно-правової бази дозволяє окремим зовнішнім та навіть внутрішнім суб'єктам реалізовувати свої протиправні наміри щодо порушення цілісності системи забезпечення інформаційної безпеки. Саме тому, потребують удосконалення політико-правові механізми державного впливу в цій сфері, з метою соціально-економічного розвитку та забезпечення інформаційної безпеки.

У країнах світу протягом десятиліть формувалася досвід заходів з питань інформаційної політики та інформаційної безпеки. Такі інституції, як Міжнародна організація зі стандартизації, Європейський Інститут Стандартів Телекомунікації та Національний Інститут Стандартів і Технології запровадили стандарти стосовно захисту інформації з боку держави. Зокрема, стандартними системами управління є Publicly Available Specification (розроблений Британським Інститутом Стандартів) і Handbook (Business Continuity Management від Standards Australia). Вони описують стратегічні та експлуатаційні підходи, покликані протистояти інформаційним атакам.

Аналізуючи світовий державний досвід в сфері інформаційної безпеки, зауважимо, що однією з країн-лідерів її забезпечення залишаються Сполучені Штати Америки. Остання редакція американської національної інформаційної

стратегії відбулася у березні 2018 року. У ній визначено ряд ключових положень, що регулюють дані процеси та дозволяють забезпечити їм не лише успішні дії в сфері інформаційної безпеки, але й можливість ефективно захищати себе в сферах інформаційного протиборства, так званих інформаційних війнах.

У сучасних умовах Україна постає як типовий об'єкт зовнішніх інформаційних впливів, предметом яких є, насамперед теми національної єдності, територіальної цілісності, мови, культури, релігії, європейської інтеграції. З метою створення державної системи захисту інформації схвалено низку нормативно-правових актів, що регулюють дані процеси.

Досвід європейських інституцій є важливим для державно-управлінської практики України. Вивчаючи його, можна залучати певні моменти, які, на нашу думку, детермінували б вирішення багатьох проблем, що існують сьогодні в інформаційно-безпековому просторі України. Аналіз останнього засвідчує, що його рівень не задовольняє потреби суспільства та держави. Серед чинників, які його визначають: відсутність організаційної системи впровадження й реалізації єдиної державної політики в галузі забезпечення інформаційної безпеки, недостатня розвиненість науково-методичної бази забезпечення інформаційної безпеки, стратегії й тактики ведення інформаційної боротьби, відсутність підготовки фахівців з комплексним баченням проблем інформаційної безпеки країни. Саме тому, формування дієвих механізмів захисту інформаційної безпеки є однією із ключових задач на шляху українського державотворення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Агамирзян И. Мировой опыт реализации концепции «электронного правительства» [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://www.microsoft.com/rus/govermntnt/analytics>. 10.11.2020.
2. Алексеева И. Ю. Возникновение идеологии информационного общества. *Информационное общество*. 1999. № 1. С. 30–35.
3. Аналіз державної політики у сфері національної безпеки і оборони України / В. Садовський, А. Дацюк, О. Полтораков, Р. Марутян [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2016/02/Analiz-politykyNB-eksperty-RPR.-.docx>. 11.11.2020.
4. Аналітичний огляд проблем інформаційного й електронного права в Україні [Електронний ресурс] // Сайт «АМВ» group. Режим доступу: http://www.itsway.kiev.ua/index.php?language=ru&main_managemen=about&mana. 12.11.2020.
5. Антонюк В. В. Організаційно-правові засади формування та реалізації державної політики інформаційної безпеки України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://academy.gov.ua/pages/dop/138/files/3019aad5-dcad-44e1-92e4-bb34da49f>. 10.11.20
6. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти : монографія / За загальною редакцією О. М. Бандурки. Харків : Ун-т внутрішніх справ, 2010. 368 с.
7. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления. Курс лекций. Москва: Юрид. лит., 1997. 400 с.
8. Артеменко М. А. Медиаграмотность молодежи в контексте интернет-безопасности. *Интеллектуальный потенциал XXI века: ступени познания*. 2012. № 10 –1. С. 25–37.
9. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень: Проблеми теорії, методології, практики : монографія. Київ: Вид-во УАДУ, 2000. 328 с.

10. Бакуменко В. Д. Теоретичні та організаційні засади державного управління : навч. посіб. Київ : Міленіум, 2003. 256 с.
11. Белл Д. Социальные рамки информационного общества / Д. Белл; сокращ. пер. Ю. В. Никуличева // *Новая технократическая волна на Западе* / под ред. П. С. Гуревича. Москва, 1988. С. 330.
12. Белей С. В. Державні механізми протидії кризовим явищам соціально-економічного характеру: теорія, методологія, практика: монографія. Харків : Національна акад. НГУ, 2015. 349 с.
13. Белоусова Н. Б. Основні вимоги НАТО щодо забезпечення безпеки інформаційного простору. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 102. Ч. I. С. 196 – 202.
14. Брайант Дж. Основы воздействия СМИ. Москва : София, 2004. 432 с.
15. Браун П. Посібник з аналізу державної політики. Київ : Основи, 2000. 243 с.
16. Брижко В. М. Інформаційне суспільство. Дефініції / В. М. Брижко, О. М. Гальченко, В. С. Цимбалюк, О. А. Орехов, А. М. Чорнобров. Київ, 2002. 220 с.
17. Буравльов Є. П. Науково-технічна безпека України в контексті глобалізації. *Вісник НАН України*. 2005. № 3. С. 32 – 40.
18. Бурков В. Н. Модели и механизмы управления безопасностью / В. Н. Бурков, Е. В. Грацианский, С. И. Дзюбко, А. В. Щепкин. Москва : СИНЕГ, 2001. 160 с.
19. Велігура А. В. Дослідження шляхів розробки комплексів інформаційної безпеки. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля*. 2009. № 6 (136). Ч. 1. С. 154 – 161.
20. Вербицький О. В. Поняття соціальної напруженості та роль держави в управлінні нею й інформаційною безпекою. *Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком* : матеріали наук. - прак. конф., 01 грудня 2017 р. Дніпро, 2017. С. 47–49.

21. Відбулося засідання Ради національної безпеки і оборони України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rnbo.gov.ua/documents/437.htm>. 14.11.2020.
22. Войціховський А.В. Інформаційна безпека як складова системи національної безпеки (міжнародний і зарубіжний досвід). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна*. Серія «ПРАВО». Випуск 29, с. 281-288.
23. Гаврилов Ю. В. Современный терроризм: сущность, типология, проблемы противодействия. Москва : ЮИ МВД РФ, 2003. 66 с.
24. Герасименко В. А. Основы защиты информации. Москва: Инкомбук, 1997. 537 с.
25. Глобалізація і безпека розвитку : монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. ; кер. авт. колективу і наук. ред. О. Г. Білорус. Київ : КНЕУ, 2001. 733 с.
26. Головань С. М. Нормативне забезпечення інформаційної безпеки / С. М. Головань, О. С. Петров, В. О. Хорошко, Д. В. Чирков та ін. Київ : ДУІКТ, 2008. 533 с.
27. Гуз А. М. Історія захисту інформації в Україні та провідних країнах світу : навч. посіб. Київ : КНТ, 2011. 260 с.
28. Гурковський В. І. Безпека як об'єкт правовідносин в умовах глобального інформаційного суспільства. *Правова інформатика*. 2010. № 2 (26). С. 72–77.
29. Дайзард У. Наступление информационного века. Новая технократическая волна на Западе. Москва : Наука, 1988. 218 с.
30. Данільян О. Г., Дзьобань О. П., Панов М. І. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації: Навч. посіб. Харків: Фоліо, 2002. 285 с.
31. Далворт М. Социальные сети: руководство по эксплуатации [пер. с англ. О. Петрова]. Москва : Добрая книга, 2010. 248 с.

32. Державне управління : словник-довідник / заг. ред. В. М. Князєв, В. Д. Бакуменко. Київ : Видавництво УАДУ, 2002. 228 с.

33. Директива Ради Європи 2008/114/ЄС від 8 грудня 2008 року Про ідентифікацію та визначення європейських критичних інфраструктур та оцінювання необхідності покращення їх охорони та захисту [Електронний ресурс]. Режим доступу: // <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/radi-2008114es.pdf>. 17.11.2020.

34. Дзюндзюк В. Б. Ефективність діяльності публічних організацій. Укр. акад. держ. упр-ня при Президентові України, Харк. регіон. ін-т. Харків: Вид-во ХарPI УАДУ «Магістр», 2003. 236 с.

35. Домарев В. В. Защита информации и безопасность компьютерных систем. Киев : Диа-Софт, 1999. 480 с.

36. Домбровська С. М. Механізми інформаційної безпеки як складові державної безпеки України. *Державне управління науково-освітнього забезпечення підготовки конкурентоспроможних фахівців у сфері цивільного захисту* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. / за заг. ред. В. П. Садкового. Харків, 2015. С. 282–286.

37. Древаль Ю. Д. Безпека особистості як фактор сучасних державно-управлінських відносин [Електронний ресурс] // *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. С. 123–127. Режим доступу: <http://instzak.rada.gov.ua/instzak/doccatalog/document?id=72940>. 12.11.2020.

38. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. 2011. 748 с.

39. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. Т. 2 : Методологія державного управління / наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін, П. І. Надолишній та ін. 2011. 692 с.

40. Жарков Я. М., Дзюба М. Т., Замаруєва І. В., ін. Інформаційна безпека особистості, суспільства, держави: Підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 274 с.

41. Жуков В. Захист критичної інфраструктури: досвід США. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ig-security.tech/zahist-kritichnoi-infrastrukturi-dosvid-ssha.html>. 12.11.2020.

42. Закон України «Про оборону України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>. 14.11.2020.

43. Закон України «Про основи національної безпеки України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>. 14.11.2020.

44. Захаренко К. В. Міжнародний досвід інформаційної безпеки. *Сучасне суспільство*. 2019, Випуск 1 (17) 9. С. 95-109.

45. Зубков С. А. Взаимосвязь политики, науки и техники в условиях техногенной цивилизации (социально-философские аспекты) : автореф. дис. ... д-ра филос. наук / С. А. Зубков. Москва, 2006. С. 15.

46. Іщенко В. М. Міжнародний досвід упровадження електронного урядування [Електронний ресурс] // *Держава та регіони*, 2012. № 4. Режим доступу: http://ra.stateandregions.zp.ua/archive/4_2012/5.pdf. 26.10.2020

47. Иванов В. Ф. Аспекты массовой коммуникации : монография. Киев : ЦВП, 2009. 190 с.

48. Информационное общество: концепции и историческая практика / Е. В. Горелова. *Вопросы культурологии*. 2007. № 4. С. 70 –72.

49. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. Москва : ГУ ВШЭ, 2000. 395 с.

50. Каретна О. О. Сучасні підходи до визначення поняття «молодь». *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. Південноукр. центр гендер. проблем. Одеса, 2009. Вип. 37. С. 287-291.

51. Киви Б. Гигабайты власти. Информационные технологии между свободой и тоталитаризмом. Москва : Бестселлер, 2004. 354 с.

52. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
53. Корженко В. В. Теоретико-методологічні засади державного управління: формування понятійного апарату: метод. рек. Київ : НАДУ, 2009. 560 с.
54. Косевцов В. Національна безпека України: проблеми та шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів : монографія. Київ : НІСД, 1996. 53 с.
55. Коротич О. Б. Державне управління регіональним розвитком України : монографія. Харків: «Магістр», 2006. 220 с.
56. Коцюбинская Л.В. Информационная атака: понятие и онтологические свойства. *Политическая лингвистика*. 2017. Вып. 6 (66). С. 106–112.
57. Крюков О. І. Інформаційне забезпечення публічної влади як чинник національної безпеки держави в умовах глобалізації. *Вісник Національного університету цивільного захисту* : зб. наук. праць. Серія: Державне управління. Харків, 2016. № 1 (4). С. 142–149.
58. Малик Я., Береза О. Забезпечення інформаційної безпеки України у контексті світового досвіду. Збірник наукових праць: *«Ефективність державного управління»*. 2012. Вип. 32. С. 20-27.
59. Манойло А. В. Государственная информационная политика в особых условиях: Монография. Москва: МИФИ, 2013. 388 с.
60. Марущак А. Інформаційні ресурси держави: зміст та проблеми. *Юридичний Радник*. 2009. №1. С. 73–78.
61. Марчук Ю. Ескіз технології перетворення інформаційного потенціалу в інформаційний ресурс. *Вісн. Кн. палати*. 2005. №1. С.19–22.
62. Никитин В. А. Проблемы становления публичной политики в Украине. *Публичная полтика – 2006* : сб. ст. / под ред. А. Ю. Сунгурова. Санкт-Петербург: Норма, 2006. 32 с.
63. Опанасенко Я. О. Роль і місце організаційної, соціальної й інформаційної складових у реалізації державної регіональної політики в умовах невизначеності регіонів. *Вісник Національного університету цивільного захисту України* (Серія: Державне управління). 2016. № 1 (4). С. 203–209.

64. Офіційний веб-сайт Міністерства інформаційної політики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mir.gov.ua/ru/>. 28.10.2020.
65. Попов С. В., Бойченко О.О. Проблеми інформаційної безпеки України. *Форум права*. 2011. №1. С. 798-801.
66. Почепцов. Г. Г. Сучасні інформаційні війни. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 497.
67. Почепцов Г. Інформаційна політика : навч. посіб. Київ: Вид-во УАДУ, 2002. 88 с.
68. Про службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>. 28.10.2020.
69. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 1990 р. (у редакції від 16.04.2017 р.). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/586-14>. 28.10. 2020.
70. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>. 29.10.2020.
71. Розпутенко І. В. Державна політика /*Енциклопедичний словник з державного управління* /уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А .М. Міхненко та ін..: Київ: НАДУ, 2010. 820 с.
72. Садовська Є. В. Міжнародний досвід у боротьбі із загрозами інформаційній безпеці – уроки для України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.dsaua.org/index.php?option=com_content&view=art. 28.10.2020.
73. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): Підручник. Київ: Вид-во НАДУ, 2012. 544 с.
74. Степанов В. Ю. Державна інформаційна політика : формування та реалізація: монографія. Харків: С.А.М., 2013. 486 с.
75. Суббот А. Інформаційна безпека суспільства. *Віче*. 2015. № 8. С. 29-31.

76. Тер-Акопов А. А. Безопасность человека. Социально-правовые основы. Москва: Норма, 2005. 272 с. 133.

77. Гоффлер Э. Третья волна. Издательский дом: ООО «Фирма 206 «Издательство АСТ». 2004. 234 с.

78. Указ Президента України №8/2017 «Про удосконалення заходів забезпечення захисту об'єктів критичної інфраструктури» [Електронний документ]. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/82017-21058>. 20.10.2020.

79. Указ Президента України № 287/2015 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» від 26 травня 2015 року [Електронний документ]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/20>. 21.11.2020.

80. Указ Президента України №96/2016 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України» від 15 березня 2016 року [Електронний документ]. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/962016-19836>. 21.11.2020.

81. Указ Президента України № 5/2015 від 12 січня 2015 року «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний документ]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. 21.11.2020.

82. Уэбстер Ф. Теории информационного общества / пер. с англ. М. В. Арапова ; под ред. И. В. Маныхиной. Москва : Аспект-Пресс, 2004. 400 с.

83. Фісун А. О. Генеза поняття «інформаційна війна». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://194.44.242.244/Portal/Soc_Gum/Gileya/2011_49/Gileya49/P3_doc.pdf. 15.11.2020.

84. Форми та методи забезпечення інформаційної безпеки держави: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 13 березня 2008 р. Київ: видавець Захаренко В. О., 2008. 216 с.

85. Черненко Т. В. Міжнародний досвід впровадження медіаграмотності для окремих цільових груп: можливості для України. Національний інститут

стратегічних досліджень. [Електронний документ]. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhen>. 20.11.2020.

86. Чернухін І. О. Досвід Федеративної Республіки Німеччини в побудові системи захисту інфраструктури від кібернетичних загроз. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2014. № 1 (14). С. 27 – 43.

87. Чічановский А. А. Інформаційні процеси в структурі світових комунікаційних систем: Підручник. Київ: Грамота, 2010. 568 с.

88. Чинники ескалації загроз інформаційній безпеці України. Аналітична доповідь УЦЕПД [Електронний документ]. Режим доступу: <http://www.ucerps.com.ua>. 24.11.2020.

89. Шамрай В.О. Інформаційна безпека як складова національної безпеки України [Електронний документ]. Режим доступу: <http://www.crimeresearch.ru/>. 21.11.2020.

90. Шварценберг Р.-Ж. Политическая социология. / [Пер. с фр.]. В 3 ч. Ч.1 Москва : Б.и., 1992. 180 с.

91. Masuda Y. The Information Society as Postindustrial Society. Washington: World Future Soc., 1983. P. 29.